

INŠTITÚT EDUKOLÓGIE A SOCIÁLNEJ PRÁCE

Personálne obsadenie inštitútu

Profesorka:

prof. PhDr. Anna Tokárová, CSc.

Docenti:

doc. PhDr. Marta Bačová, CSc.

doc. PhDr. Beáta Balogová, PhD.

doc. PhDr. Vladimír Frk, CSc.

doc. PhDr. Eduard Lukáč, PhD.

doc. PaedDr. Tatiana Matulayová, PhD.

odborní asistenti s PhD./CSc.:

Mgr. Monika Bosá, PhD.

PhDr. Milan Goga, CSc.

PhDr. Ing. Stanislav Konečný, PhD.

PhDr. Ivana Pirohová, PhD.

odborní asistenti bez PhD./CSc.:

PhDr. Mária Bayerová

Mgr. Martin Béreš

Mgr. Gizela Brutovská

PhDr. Branislav Frk

PhDr. Marek Lukáč

Mgr. Martin Murár

Mgr. Peter Roháč

PhDr. Denisa Šoltésová

PhDr. Martina Lenhardtová

asistentka:

PhDr. Katarína Mayerová

Inštitút edukológie a sociálnej práce (IEaSP) tvoria dve katedry: Katedra andragogiky a Katedra sociálnej práce. Inštitút vznikol 1. 9. 2005, keď na FF PU v Prešove vznikla nová štruktúra pracovísk

spojením Katedry vzdelávania dospelých a sociálnej práce a Katedry pedagogiky, pričom časť členov Katedry pedagogiky odišla na Fakultu humanitných a prírodných vied PU a časť členov sa včlenila do Katedry andragogiky. História i súčasnosť všetkých troch pracovísk sa vzájomne prelína. Najstaršou je Katedra pedagogiky.

1. Katedra pedagogiky

1.1. História pracoviska

Vznik Katedry pedagogiky Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove je spojený s rozvojom vysokého pedagogického školstva v Prešove po r. 1945. Vývoj katedry prešiel niekoľkými etapami.

Katedra začala svoju činnosť v roku 1953 ako Katedra pedagogických vied (s Ústavom výtvarnej výchovy) na Filologickej fakulte v Prešove Vysokej školy pedagogickej v Bratislave. Súčasne zabezpečovala výučbu i na novozriadenej Vyššej pedagogickej škole v Prešove. V roku 1959 katedra patrila k tým pracoviskám, ktoré tvorili základ Filozofickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika so sídlom v Prešove. Pracovala pod názvom Katedra pedagogických vied a do školského roku 1961/1962 pri nej pôsobil i Ústav telesnej výchovy. Tvorba koncepcie Filozofickej fakulty a jej štrukturálne zmeny sa odzrkadlili na vývoji katedry tak, že od školského roku 1964/1965 pracovala ako dvojodborová katedra, t. j. ako katedra pedagogiky a psychológie.

V roku 1968 sa pracovníci odboru psychológie osamostatnili ako vlastná katedra, čo znamenalo od školského roku 1969/1970 i vytvorenie samostatnej Katedry všeobecnej pedagogiky a pedagogiky dospelých. V školskom roku 1973/1974 - 1975/1976 pracovala katedra opäť ako spoločná Katedra pedagogiky a psychológie až do odchodu pracovníkov z oblasti psychológie na PedF UPJŠ, kde vytvorili samostatnú Katedru psychológie. Dôvodom ich odchodu na PedF bolo to, aby na FF nepôsobili dve psychologické pracoviská.

V roku 1976 popri samostatnej Katedre pedagogiky začala pracovať i novovytvorená Katedra pedagogiky vysokých škôl. Bola zriadená 1. 10. 1976 ako fakultné pedagogické a vedecké pracovis-

ko s celouniverzitnou pôsobnosťou. V roku 1981 sa v rámci univerzity upravovala štruktúra fakúlt smerom k centralizácii a integrácii katedier. V dôsledku vytvárania medzifakultných pracovísk Katedra pedagogiky prešla na Pedagogickú fakultu UPJŠ, Katedra pedagogiky vysokých škôl sa integrovala s Katedrou výchovy a vzdelávania dospelých (bývalá Katedra osvetu, existovala od roku 1964) a vznikla Katedra pedagogiky vysokých škôl, výchovy a vzdelávania dospelých, a to s dvoma oddeleniami.

Nová spoločenská situácia a s tým spojené nové koncepcie vysokoškolského štúdia (napr. i zrušenie postgraduálneho štúdia pedagogiky vysokých škôl) si vyžiadali v roku 1990 opätovné rozdelenie integrovanej katedry. Dňa 15. 11. 1990 bola zriadená samostatná Katedra pedagogiky a samostatná Katedra vzdelávania dospelých. Od vzniku Prešovskej univerzity (1997) existovala Katedra pedagogiky na FF PU.

V rámci racionalizačných opatrení pristúpilo vedenie PU k postupnej integrácii duplicitných katedier, pôsobiacich najmä na FF a FHPV. Táto skutočnosť mala priamy dopad i na ďalšiu existenciu katedry, a to aj napriek tomu, že Katedra pedagogiky na FF a Katedra pedagogiky na FHPV mali študentov odlišných kombinácií a že sa odlišovali aj z hľadiska svojej vedeckej a publikačnej orientácie. Výsledkom integračných opatrení bolo zriadenie Ústavu pedagogiky a psychológie na FHPV, ktorý prebral garanciu nad pedagogicko-psychologickou prípravou učiteľského štúdia na PU, ako i odboru pedagogika v kombinácii. Po rozhodnutí Kolégia rektora o presune dvoch pracovných miest z KPe FF PU na novovytvorený Ústav pedagogiky a psychológie FHPV PU sa konalo stretnutie členov KPe s dekanom FF PU, na základe ktorého sa dve členky katedry vyjadrili za svoj prestup na uvedený Ústav.

Od 1. 9. 2005 sa na FF PU v Prešove začala realizovať nová štruktúra pracovísk – príbuzné katedry sa zoskupili do inštitútov. Katedra pedagogiky a Katedra vzdelávania dospelých a sociálnej práce sa stali súčasťou Inštitútu edukológie a sociálnej práce. V tomto školskom roku Katedra pedagogiky FF PU prijímala poslednýkrát študentov 1. ročníka a formálne zanikla koncom školského roku 2005/2006. Členovia katedry pedagogiky sa od 1. 9. 2006 stali členmi Katedry andragogiky IEaSP FF PU, ktorá od škol-

ského roku 2006/2007 začala pôsobiť ako samostatná katedra a spolu s Katedrou sociálnej práce tvoria IEaSP FF PU.

1.2. Pedagogická činnosť

Katedra pedagogiky bola výchovno-vzdelávacím a vedecko-výskumným pracoviskom, ktoré zabezpečovalo pregraduálne štúdium odboru pedagogika, pedagogické disciplíny učiteľského štúdia, doplnujúce pedagogické štúdium a externé štúdium odboru pedagogika. Zabezpečovalo a metodicky usmerňovalo aj pedagogickú prax všetkých študentov učiteľstva na fakulte.

Štúdium odboru pedagogika sa skladalo z úvodných disciplín a hlbšieho teoreticko-metodologického základu, čo po 3. ročníku umožnilo nástup aplikovaných disciplín. Obsah štúdia bol posilnený širokou škálou psychologických disciplín, ktoré interdisciplinárne rozširovali teoretický záber prípravy tak, aby bol absolvent pripravený i na prax výchovného poradcu. Absolventi odboru pedagogika mali uplatnenie najmä ako učitelia pedagogiky na stredných školách, na ktorých sa tento predmet učí ako predmet hlavnej odbornej kvalifikácie, napr. na stredných pedagogických školách, na školách, kde je pedagogika súčasťou inej odbornej kvalifikácie, napr. zdravotné školy, konzervatóriá, sociálno-právne školy a pod., na školách, kde je pedagogika predmet výberový, napr. gymnáziá, či na ďalších stredných školách alebo stredných odborných učilištiach, kde je pedagogická problematika obsahom iných predmetov, ako napr. rodinná výchova. Absolventi sa tiež mohli uplatniť ako učitelia zdravotníckych predmetov na strednej zdravotníckej škole (podmienkou je predchádzajúce absolvovanie tejto strednej školy), ako pracovníci domovov mládeže, ako pracovníci centier voľného času, školských stredísk záujmovej činnosti, školských klubov detí, reedukačných ústavov, ako odborní pracovníci orgánov štátnej správy (odbory, resp. oddelenia školstva, Úrad práce – referát poradenstva, referát rekvalifikácie), ako pracovníci školských inšpektorátov, metodických a pedagogických centier a pod.

Katedra vo vzťahu k FF zabezpečovala aj trojsemestrálnu pedagogickú prípravu študentov všetkých učiteľských odborov, ktorá sa koncentrovala do prednášok, seminárov a pedagogickej praxe.

Na Katedre pedagogiky bol zriadený ústav praxe, ktorého úlohou bolo zabezpečiť po stránke organizačnej, riadiacej, metodickej a kontrolnej priebežnú, neskôr úvodnú vychovávateľskú a súvislú prax. Katedra vybuďovala v Prešove i mimo Prešova sieť cvičných škôl, s ktorými mala úzke pracovné kontakty. V spolupráci s odbornými katedrami sa rozvíjala i spoločná metodická činnosť. Prostredníctvom cvičných škôl si katedra vytvárala dobré pedagogické zázemie, ktoré jej pomáhalo zefektívňovať pedagogickú prípravu študentov. V rámci ústavu praxe bolo zriadené elektrotechnické laboratórium, ktoré bolo vybudované ako základné pracovisko na cvičenia s didaktickou technikou pre študentov fakulty. Na katedre v rámci ústavu praxe bol zriadený na Slovensku prvý uzavretý okruh priemyselnej televízie na dvoch fakultných školách v Prešove a zriadená bola tiež experimentálna trieda. Od začiatku činnosti katedra začala budovať aj psychologické laboratórium.

Vznikom Katedry pedagogiky vysokých škôl (1976) pribudla katedre (okrem pedagogickej prípravy študentov na Filozofickej fakulte) ďalšia úloha: organizácia a vedenie postgraduálneho štúdia pedagogiky vysokej školy pre učiteľov celej univerzity. Tu katedra plnila poslanie výučbové, výskumné a metodické a úzko spolupracovala s Katedrou vysokoškolskej pedagogiky FF UK v Bratislave a Ústavom rozvoja vysokých škôl SR. V rámci Slovenska sa vytvoril pre pedagogiku vysokých škôl lektorský tím, v ktorom boli aj členovia prešovskej katedry a ktorý realizoval výučbu na kurzoch postgraduálneho štúdia na celom Slovensku. Katedra pedagogiky vysokých škôl FF UPJŠ sa stala na Slovensku druhým pracoviskom (katedrou) pre kurzy postgraduálneho štúdia vysokoškolskej pedagogiky (prvé bolo na FF UK v Bratislave). Prešovskej katedre pripadli vysoké školy zo Zvolena, B. Bystrice, Košíc a Prešova. Katedra mala komisiu pre záverečné kolokviá a vydávala pre učiteľov osvedčenia, potrebné na kvalifikačné postupy. Od 1. septembra 1981 sa Katedra pedagogiky vysokých škôl zlúčila s Katedrou výchovy a vzdelávania dospelých, vznikla Katedra vysokoškolskej pedagogiky, výchovy a vzdelávania dospelých, kde sa vyčlenilo samostatné oddelenie vysokoškolskej pedagogiky.

Po roku 1990 katedra venovala mimoriadnu pozornosť študijnému odboru pedagogika, aby zodpovedal trendom spoločenského vývoja a bol moderne koncipovaný. Súčasťou výučby študen-

tov odboru pedagogiky boli aj exkurzie, ktoré Katedra pedagogiky realizovala na základných a stredných školách prešovského regiónu, na osobitných a špeciálnych školách (Prešov, Levoča), v reedukačnom ústave (Spišský Hrhov) a v múzeách (napr. Múzeum J. A. Komenského v Sárospataku – Maďarsko, Múzeum školstva a pedagogiky v Bratislave, Múzeum J. A. Komenského v Přerove). Členovia katedry pôsobili ako vedúci mnohých ročníkových, záverečných, diplomových i rigorózných prác.

Katedra v tomto období zabezpečovala výučbu pedagogických disciplín v rámci spoločensko-vedného základu prípravy študentov FF odboru učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov a participovala i na výučbe študentov Katedry vzdelávania dospelých. Prví študenti denného štúdia novoustanovenej katedry (11) boli prijatí v školskom roku 1992/1993 v kombinácii pedagogika – anglický jazyk a literatúra. Postupne pribúdali študenti pedagogiky s ďalšími kombináciami, akými boli napr. nemecký jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra, ruský jazyk a literatúra, filozofia, estetika, etika. Okrem toho katedra organizačne i personálne zabezpečovala priebeh i záverečné skúšky trojsemestrálneho doplnujúceho pedagogického štúdia, ktoré sa realizovalo externou formou.

Katedra organizovala pre študentov učiteľstva na FF ako nevyhnutnú súčasť prípravy budúcich učiteľov pedagogickú prax. Úsilie členov katedry sa v tejto oblasti pretavilo do vykryštalizovania systému praxí, pozostávajúceho z nasledujúcich navzápných stupňov: a) pedagogicko-psychologické pozorovanie; b) náčuvová pedagogická prax ; c) súvislá pedagogická prax.

1.3. Vedeckovýskumná činnosť

Na katedre sa od jej počiatkov vyvíjala vedecká komeniologická činnosť, čím katedra prispela k udržaniu a rozvoju komeniologickej tradície na Slovensku. Vytvorili sa úzke pracovné kontakty a spolupráca so všetkými komeniologickými pracoviskami ČSFR (Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV v Prahe, Múzeum J. A. Komenského v Uherskom Brode a Vlastivedné múzeum J. A. Komenského v Přerove). Komeniologický výskum sa uberal v dvoch smeroch: Komenský a Slovensko a Komenský a Rusko. Z

tejto tematiky vyšli 3 monografie a väčší počet odborných štúdií doma i v zahraničí.

Časť členov katedry vyvíjala komeniologické aktivity v rámci Komeniologickej sekcie Čsl. pedagogickej spoločnosti ČSAV, Unii Comenius, Slovenskej pedagogickej spoločnosti pri SAV a pracovala v prípravných výboroch pre oslavy Komenského (od vládnych až po katedrové). Členovia katedry sa aktívne zúčastňovali na komeniologických konferenciách v Prahe, Uherskom Brode, Bratislave a v ďalších mestách. Katedra zorganizovala celouniverzitnú komeniologickú konferenciu pri príležitosti jubilejného Roku Komenského 1992. Katedra svojou výskumnou, publikačnou, prednáškovou a organizačnou prácou prispela k oživeniu komeniologickej tradície, za čo sa jej dostalo aj vládneho ocenenia počas osláv Komenského v Prahe a Bratislave a katedra bola začlenená na mapu komeniologických pracovísk v bývalej ČSFR.

V komeniológii sa katedra orientovala aj na medzinárodnú spoluprácu. Boli zorganizované dve slovensko-maďarské komeniologické sympóziá (v Prešove a Sárospataku), spolupráca sa rozvíjala s Moskvou a Varšavou atď. Katedra získala prijateľné ohlasy na jej komeniologické aktivity doma a v zahraničí. Celkovo katedra absolvovala 12 vedeckých komeniologických podujatí, vydala z tejto oblasti 3 monografie, 2 zborníky a väčší počet odborných štúdií a článkov. Okrem toho katedra vydala 2 pedagogické zborníky, skriptá a ďalšie študijné texty. Od roku 1981 sa aj pri minimálnom počte pracovníkov vyhranili dva smery vedeckého bádania: otázky výchovno-vzdelávacieho procesu na vysokej škole (vyplývalo to z poslania katedry) a komeniologický výskum, ktorý sa však po roku 1989 prestal realizovať.

Vedecký profil katedry sa dotváral aj tým, že jej členovia pôsobili v rozličných odborných a expertných komisiách Ministerstva školstva a SAV, v redakčných radách, v komisiách pre obhajoby kandidátov a doktorov vied, boli oponentmi rozličných vedeckých prác, štátnych a rezortných vedeckovýskumných úloh atď. Bolo vyškolených niekoľko desiatok aspirantov.

Členovia KPe sa aktívne spolupodieľali na znovu obnovení Slovenskej pedagogickej spoločnosti pri SAV (v r. 2002). V nadväznosti na valné zhromaždenie SPS bola ustanovená pobočka SPS pre východné Slovensko.

Katedra zorganizovala niekoľko vedeckých podujatí (v rámci fakulty a univerzity) k otázkam riadenia a modernizácie výchovno-vyučovacieho procesu na vysokých školách, z oblasti kometiológie, podieľala sa na pedagogických prieskumoch v rámci univerzity, na tvorbe metodických listov pre jednotlivé fakulty, spoluorganizovala prípravu vedeckých seminárov a pod.).

Výber z publikačnej činnosti:

- BAČOVÁ, M. 1988. *Aktivizácia učebnej činnosti študentov. I. časť.* Bratislava : ÚRVŠ, 64 s.
- BAČOVÁ, M. 1989. *Aktivizácia učebnej činnosti študentov. II. časť.* Bratislava : ÚRVŠ, 76 s.
- GOGA, M. 1993. *Kapitoly z porovnávej pedagogiky dospelých.* Košice : Rektorát UPJŠ, 197 s.
- ČERNOTOVÁ, M. a kol. 1997. *Kapitoly z pedagogiky pre študentov učiteľstva.* Prešov : FF PU 1997, 105 s.
- GOGA, M. 2002. *O vzdelávacích systémoch vo vybraných krajinách.* Prešov, 92 s.
- LUKÁČ, E. 2000. *Reformné pedagogické hnutie v ČSR – zdroj inšpirácií pre súčasnú školu.* Prešov, 80 s.
- LUKÁČ, E. 2002. *Stredné školy v Prešove do roku 1945.* Prešov, 143 s.
- ČERNOTOVÁ, M. – BAČOVÁ, M. – LUKÁČ, E. – ZAHATŇAN-SKÁ, M. – KALAFOVÁ, Z. 2006. *Uplatnenie absolventov učiteľstva v praxi a ich reflexia pregraduálnej prípravy.* Prešov, 205 s.

2. Katedra vzdelávania dospelých a sociálnej práce (1964 – 1996)

2.1. História pracoviska

História súčasnej Katedry andragogiky a Katedry sociálnej práce (a ich študijných odborov) na FF PU je natoľko spätá, že nie je možné mapovať a hodnotiť ich vývoj oddelene. Odbor andragogika (predtým výchova a vzdelávanie dospelých – VVD) je historicky starší študijný odbor (1964) a v ňom pramení história sociálnej práce, pretože práve v študijnom odbore VVD sa v roku 1990 vytvorili tri špecializácie: sociálna práca, personálny manažment a

kulturoológia. V roku 1996 sa na báze týchto špecializácií vytvorili samostatné študijné odbory a o 10 rokov (v roku 2006) neskôr sa vytvorili dve samostatné katedry.

Počiatky súčasnej Katedry andragogiky a Katedry sociálnej práce na FF PU v Prešove siahajú do roku 1964, keď na Filozofickej fakulte v Prešove UPJŠ v Košiciach bola založená Katedra osvety a pedagogiky dospelých – ako prvá katedra na Slovensku, ktorá bola zameraná na vysokoškolskú prípravu kultúrno-výchovných pracovníkov, vo vtedajšej terminológii – osvetových pracovníkov. Vývoj katedry bol od samého začiatku poznamenaný častými organizačnými a personálnymi zmenami, zmenami v študijných programoch, v názve katedry i študijného odboru. Príčinou organizačných a personálnych zmien boli meniace sa spoločensko-politické podmienky. Zmeny v obsahu štúdia a názve študijného odboru súviseli najmä s tým, že vznikol a vyvíjal sa nový, netradičný odbor s výraznou väzbou na spoločenské potreby a podmienky.

K prvej zmene názvu katedry došlo v školskom roku 1966/1967, keď sa premenovala na Katedru pedagogiky dospelých a osvety. V súvislosti s novokoncipovaným študijným plánom (s dvomi špecializáciami: výchova umením a teória a sociológia kultúry) bol (od roku 1968) pri katedre zriadený Ústav teórie a sociológie kultúry a neskôr i Ústav teórie a dejín umenia. Významná organizačná zmena zasiahla do života katedry od začiatku školského roku 1969/1970, keď sa pedagógovia rozdelili do dvoch samostatných katedrií. Prvou z nich bola Katedra teórie a sociológie kultúry – prvá katedra daného zamerania v Československu. Do tejto novej katedry sa včlenili i pracovníci Ústavu teórie a dejín umenia. Táto katedra sa zamerala na špecializačnú výučbu študentov vo vyšších ročníkoch. Druhou bola spoločná Katedra všeobecnej pedagogiky a pedagogiky dospelých. Toto rozdelenie trvalo do školského roku 1972/1973, keď sa opäť zlúčili členovia Katedry teórie a sociológie kultúry a časť členov Katedry pedagogiky a pedagogiky dospelých a vytvorili spoločnú Katedru výchovy a vzdelávania dospelých. Vtedy nastali zásadné zmeny v profilácii odboru a zmenil sa aj názov študijného odboru na výchova a vzdelávanie dospelých.

Od 1. 9. došlo k zlúčeniu dvoch katedier: Katedry výchovy a vzdelávania dospelých a Katedry pedagogiky vysokých škôl a vznikla tak spoločná Katedra vysokoškolskej pedagogiky, výchovy a vzdelávania dospelých. K tomuto spojeniu došlo na základe rozhodnutia Rektorátu UPJŠ v zmysle integračných tendencií MŠ SSR, ktorými sa sledovalo zlúčenie katedier s malým počtom členov. Katedra mala dve oddelenia: 1. Oddelenie výchovy a vzdelávania dospelých a 2. Oddelenie vysokoškolskej pedagogiky (ktoré pokračovalo v činnosti Katedry vysokoškolskej pedagogiky, zriadenej 1. 10. 1976 ako pedagogické a vedecko-výskumné pracovisko s celouniverzitnou pôsobnosťou). V takejto organizačnej štruktúre existovala katedra do roku 1989, keď došlo k zásadným organizačným zmenám.

Novembrové udalosti v roku 1989 a zmenené spoločensko-politické a ekonomické podmienky sa odzrkadlili v obsahovom zameraní a v personálnom zložení katedry. Vedúcou katedry sa stala Marta Bačová. Začiatkom roku 1990 došlo k zmene názvu na Katedru pedagogiky a vzdelávania dospelých, ako aj k zásadnej inovácii študijného plánu.

V nasledujúcom školskom roku 1990/1991 sa katedra rozdelila na samostatnú Katedru pedagogiky a Katedru vzdelávania dospelých. Odbor výchova a vzdelávanie dospelých (s tromi špecializáciami) si v nových spoločensko-politických a ekonomických podmienkach vyžadoval neustále inovácie študijného programu - to všetko si vyžadovalo zvýšené úsilie pedagógov o odborný rast i strategické budovanie personálneho obsadenia katedry.

V školskom roku 1992/1993 boli vytvorené tri oddelenia: a) Oddelenie personálneho manažmentu, b) Oddelenie sociálnej práce a c) Oddelenie kulturológie. Vytvorenie týchto oddelení bolo logickým vyústením novokoncipovaného študijného odboru Vzdelávanie dospelých, a to aj napriek tomu, že v tomto čase existovali snahy zrušiť daný odbor a premenovať ho na manažment.

V školskom roku 1996/1997 sa Katedra vzdelávania dospelých premenovala na Katedru vzdelávania dospelých a sociálnej práce a študijný odbor vzdelávanie dospelých sa premenoval na odbor andragogika (nečlenil sa už na špecializácie) a pôvodná špecializácia sociálna práca prerástla do samostatného študijného odboru sociálna práca.

Od 1. 9. 2005 sa na FF PU v Prešove začala realizovať nová štruktúra pracovísk – príbuzné katedry sa zoskupili do inštitútov. Katedra pedagogiky a Katedra vzdelávania dospelých a sociálnej práce sa stali súčasťou Inštitútu edukológie a sociálnej práce. V rámci racionalizačných opatrení na PU došlo k zániku Katedry pedagogiky na FF PU a k rozdeleniu spoločnej Katedry sociálnej práce a vzdelávania dospelých. 1. 9. 2006 došlo na Inštitúte edukológie a sociálnej práce k organizačnej zmene: vytvorila sa Katedra sociálnej práce a Katedra andragogiky, do ktorej sa včlenila i časť členov bývalej Katedry pedagogiky.

2.2 Pedagogická činnosť

V prvom školskom roku (1964/1965) bolo na študijný odbor osвета prijatých 10 poslucháčov denného štúdia a 15 poslucháčov externého štúdia (vtedy nazývaného *štúdium popri zamestnaní*). V školskom roku 1967/1968 sa podľa nového študijného plánu zaviedli od 3. ročníka štúdia dve špecializácie: výchova umením (študovala sa do roku 1972) a teória a sociológia kultúry (študovala sa do roku 1979). Od roku 1975 bola celoštátne preferovaná špecializovaná a diferencovaná príprava vysokoškolských odborníkov na jednotlivé oblasti výchovy a vzdelávania dospelých (VVD): pre oblasť mimoškolskej VVD bol vytvorený študijný odbor teória kultúry a pre oblasť školskej VVD a oblasť vzdelávania pracovníkov v organizáciách (podniková výchova) študijný odbor výchova a vzdelávanie dospelých.

Na základe vzájomnej spolupráce a dohody so sesterskými katedrami na filozofických fakultách v Prahe a Olomouci a neskôr aj v Bratislave sa postupne vytvoril jednotný celoštátny študijný plán (ktorý však pripúšťal desať- až pätnásťpercentné diferenciácie podľa špecifikácie jednotlivých pracovísk). Bol vypracovaný jednotný profil absolventa študijného odboru výchova a vzdelávanie dospelých (VVD) a dôraz sa v ňom kládol na poznatky z pedagogiky dospelých – a to najmä z podnikovej výchovy, teórie školskej výchovy dospelých, teórie mimoškolskej výchovy dospelých a výchovného poradenstva pre dospelých, ako i na vedomosti z psychológie dospelých, sociológie, sociológie výchovy a vzdelávania dospelých, ekonomiky vzdelávania a, samozrejme, v duchu vte-

dajšej ideológie aj na poznatky z marxizmu a leninizmu. Denné štúdium sa skrátilo z piatich na štyri roky (štúdium popri zamestnaní trvalo päť rokov). Uplatnenie absolventov vychádzalo z profilu, ktorý bol sformulovaný na základe troch hlavných smerov špecializácií, zhodných s tromi oblasťami výchovy a vzdelávania dospelých. Ich uplatnenie bolo v : 1. podnikovej, 2. školskej a 3. mimoškolskej oblasti. V školskom roku 1980/1981 bola na katedre zriadená *komisia pre rigorózne skúšky v odbore VVD*.

V súvislosti so vznikom Katedry vysokoškolskej pedagogiky, výchovy a vzdelávania dospelých (v roku 1981) vzniklo Oddelenie vysokoškolskej pedagogiky, ktoré plnilo hlavne tieto úlohy: 1. organizačné a obsahové zabezpečenie postgraduálneho štúdia z vysokoškolskej pedagogiky, 2. analýza práce učiteľov fakúlt, 3. teoretická analýza intenzifikácie vyučovacieho procesu na vysokej škole, 4. kuratívna starostlivosť o študentov, 4. usmerňovanie činnosti vedúcich učiteľov skupiny. Hlavným cieľom oddelenia bolo organizačné a obsahové zabezpečenie postgraduálnych kurzov pedagogiky vysokých škôl pre učiteľov fakúlt UPJŠ. Cieľom základného kurzu vysokoškolskej pedagogiky bolo viesť učiteľov (začínajúcich i pokročilých) do pedagogickej problematiky výchovy a vzdelávania študentov na vysokej škole. Z podnetu a iniciatívy katedry bol v rámci fakulty a univerzity zorganizovaný celý rad pedagogicko-metodických podujatí, ktoré sa týkali najmä otázok modernizácie a racionalizácie výučby na vysokých školách. V roku 1990 bolo postgraduálne štúdium pedagogiky vysokých škôl pozastavené.

Koncom osemdesiatych rokov, keď na vysokých školách a fakultách bola tendencia uvoľňovať jednotné študijné programy a inovovať obsah študijných odborov, sa na katedre pripravovala nová koncepcia študijného odboru výchova a vzdelávanie dospelých (VVD). Revolučné udalosti v roku 1989 tento proces urýchlili. Začiatkom roka 1990 došlo k zásadnej inovácii študijného plánu, ktorý katedra promptne pripravila pre študentov 4. ročníka (denného štúdia i štúdia popri zamestnaní) odboru VVD. Študijný plán ponúkal špecializačné štúdium v zameraní na sociálnu prácu, personálny manažment alebo kulturológiu. Už v školskom roku 1990/1991 bol vypracovaný kompletný študijný program, zameraný na nový profil absolventa odboru VVD a na jeho uplatnenie.

Prehĺbenie špecializačného štúdia malo vplyv na celkovú organizáciu štúdia odboru. Štúdium bolo rozčlenené do dvoch nadväzujúcich, no pritom vnútorne kohéznych celkov: 1. spoločný základ, ukončený prvou časťou súborných skúšok, 2. štúdium vybranej špecializácie, ukončené štátnou skúškou.

Na báze týchto špecializácií neskôr vznikli samostatné študijné odbory – andragogika a sociálna práca. Sú samostatné, ale študentov a učiteľov katedry spája koncepcia, v rámci ktorej sa odbor andragogika orientuje na sociálne kontexty vzdelávania dospelých (sociálnu andragogiku) a odbor sociálna práca sa špecializuje na sociálnu prácu s dospelými. Odbor andragogika nadväzuje na olomouckú koncepciu integrálnej andragogiky (doc. Vladimíra Jochmana) a odbor sociálna práca má transdisciplinárny charakter. Prví absolventi samostatného (magisterského) študijného odboru sociálna práca a novokoncipovaného študijného odboru andragogika (bez špecializácií) boli promovaní koncom školského roku 2000/2001.

Od školského roku 2005/2006 sa výučba na obidvoch odboroch začala realizovať podľa študijných programov akreditovaných Akreditačnou komisiou MŠ SR v bakalárskom a magisterskom stupni. Najvýznamnejšou udalosťou v novodobom vývoji katedry bolo získanie práva školiaceho pracoviska v doktorandskom stupni a práva na habilitačné konanie a konanie na vymenúvanie profesorov v odbore sociálna práca 3.1.14.

Katedra sa na PU v Prešove zaslúžila o založenie Univerzity tretieho veku, ktorá bola otvorená v školskom roku 2005/2006. Jej prví absolventi/tky boli promovaní/é v júli 2009.

Za významnú organizačnú aktivitu, ktorá prispieva k skvalitneniu organizácie života a pracovnému komfortu študentov i učiteľov na obidvoch odboroch, treba označiť zriadenie vlastnej webovej stránky katedry www.ff.unipo.sk/kvdspl. Je efektívnym prostriedkom komunikácie medzi katedrou a študentmi, ale aj odbornou a širšou verejnosťou.

Katedra mala a má intenzívne kontakty s množstvom inštitúcií, v ktorých sa uskutočňuje odborná prax študentov. Najaktívnejšia a pravidelná spolupráca je s *Detským domovom SLON* v Šarišských Michaľanoch, s prešovskou pobočkou Spoločnosti priateľov detských domovov *Úsmev ako dar* (vyše 30 študentov katedry sa kaž-

doročne podieľa na tvorbe a realizácii rozvojových programov a projektov v prospech detí z detských domovov a osobitných škôl internátnych). Katedra uzavrela dvojstranné zmluvy o spolupráci s mnohými inštitúciami.

Nezanedbateľná je aj oblasť mimoškolských aktivít katedry, ktoré majú dlhoročnú tradíciu. Do dejín akademického života v Prešove sa katedra významne zapísala usporadúvaním 11 ročníkov súťaže umeleckej tvorivosti vysokoškolákov pod názvom *Akademický Prešov*. Členovia katedry stáli pri jej organizačnom zrode, ako i pri budovaní a rozvoji tradície: študenti katedry tvorili jadro členov študentského divadla, ktoré sa verejnosti prvýkrát predstavilo v roku 1965. Pod vedením umeleckého vedúceho, režiséra a scenáristu Karola Horáka, študentské divadlo dosiahlo výrazné umelecké úspechy na súťažiach a prehliadkach doma i v zahraničí a pomohlo formovať budúce významné osobnosti slovenskej kultúry. Katedra usporiadala viaceré semináre a konferencie pre absolventov odboru zamerané na aktuálne otázky teórie a praxe VVD. Na tieto podujatia katedra pozývala zástupcov z ministerstva školstva, sesterských katedier a ďalších inštitúcií. Z konferencií boli vydané aj zborníky príspevkov. O účasť na týchto konferenciách bol zo strany absolventov veľký záujem (na niektorých sa zúčastnilo vyše 400 účastníkov), pretože konferencie boli spojené so spoločenskou zábavou a bohatým kultúrnym programom, ktorý pripravovali študenti i absolventi spomínaného študentského divadla. V súčasnosti je analogicky priťažlivým podujatím (avšak zameraným len na zábavu) každoročné usporiadanie plesov – v novembri pri príležitosti osláv Dňa študentov. Zúčastňujú sa na nich okrem študentov a učiteľov aj absolventi našich odborov. Plesy pripravujú študenti predposledného ročníka a sú zamerané na rozlúčku so študentmi končiacich ročníkov a na uvítanie študentov prvého ročníka. Katedra sociálnej práce založila Klub absolventov, ktorý začal svoju činnosť v školskom roku 2008/2009.

Počas histórie opustili „brány katedry“ absolventi odborov osveta, výchova a vzdelávanie dospelých, andragogika a špecializácií výchova umením, teória a sociológia kultúry, sociálna práca, kulturológia, sociálna práca a personálny manažment, resp. personálny manažment v kombinácii s ukrajinským jazykom, anglickým

jazykom a ruským jazykom. Mnohí z nich sú známi v širokej i odbornej verejnosti najmä ako redaktori a režiséri v televízii, rozhlas, vedúci predstavitelia významných inštitúcií apod. K najznámejším patria PhDr. Ján Valko, Dr. h. c., v súčasnosti veľvyslanec v Španielsku, a Mgr. Peter Nagy – spevák a skladateľ.

2.3 Vedeckovýskumná činnosť

Od vzniku katedry sa vedeckovýskumná a publikačná činnosť katedry zameriavala na rozvíjanie poznatkovej základne profilujúcich disciplín a prezentovanie jeho výsledkov vo vyučovacom procese a spoločenskej praxi.

V začiatkoch rozvoja katedry členovia riešili témy v fakultatívneho výskumu a neskôr témy v rámci hlavnej úlohy č. 30 Rezortného plánu výskumu pre roky 1981 – 1985 *Systém výchovy a vzdelávania dospelých v ČSSR*, čiastkovú úlohu č. 30-8 *Vybrané problémy mimoškolskej výchovy a vzdelávania dospelých*. Študenti oddelenia boli zapojení ako anketári v celom rade výskumov a prieskumov, organizovaných SAV, Výskumným ústavom kultúry, Československým rozhlasom a pod.

Členovia *Oddelenia vysokoškolskej pedagogiky* (od roku 1981) usporadúvali vedecké podujatia, prezentovali výsledky svojho výskumu na domácich a medzinárodných podujatiach. V tomto období sa zapojili do riešenia vedeckovýskumnej úlohy RŠ V-06/4b v rámci rezortného plánu MŠ SSR *Optimalizácia jednotlivých činností učiteľa vysokej školy* s cieľom zabezpečenia jeho kvalitnú prípravu na výchovno-vzdelávaciu činnosť a efektívnu prácu so študentmi. Členovia oddelenia pokračovali v rozvíjaní komeniologického výskumu a komeniologických podujatí Katedry pedagogiky, ktorých tradíciu prevzali od historika a komeniológa Františka Karšai. Naďalej sa rozvíjala spolupráca s významnými komeniologickými pracoviskami (Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV v Prahe, Múzeum J. A. Komenského v Uherskom Brode).

V rámci osláv 390. výročia narodenia J. A. Komenského sa v roku 1982 konala v Prahe medzinárodná konferencia, na ktorej sa zrodila myšlienka založiť *Komeniologickú sekciu* pri Hlavnom výbore Československej pedagogickej spoločnosti pri ČSAV, čo následne predsedníctvo danej spoločnosti aj schválilo. Ustanovujúca

schôdza komeniologickej sekcie sa konala 22. marca 1984 a na nej si členovia sekcie zvolili výbor Komeniologickej sekcie: predsedom komisie sa stal Andrej Čuma a za tajomníčku sekcie bola ustanovená Marta Bačová. Títo pracovali na svojich pozíciách až do zániku sekcie (dňa 26. 5. 1990), keď prestala existovať aj Československá pedagogická spoločnosť pri ČSAV. S pričinením prof. PhDr. A. Čumu, CSc., a doc. PhDr. Marty Bačovej, CSc., sa komeniologická obec mohla počas svojej takmer pätnásťročnej existencie stretnúť na mnohých významných podujatiach. Medzi najvýznamnejšie môžeme zaradiť: *300. výročie levočského vydania diela J. A. Komenského Orbis pictus* (1985), *Jan Amos Komenský – bojovník za svetový mier* (1986), *Didaktický odkaz J. A. Komenského* (1988), *Sociálno-nápravny program J. A. Komenského* (1989).

Predmetom výskumu po roku 1990 bola problematika rozvoja ľudského potenciálu v nových spoločensko-ekonomických podmienkach s dôrazom na aktivizáciu a skvalitňovanie života sociálne odkázaných a zdravotne postihnutých jedincov a skupín, proces efektívneho riadenia a rozvoja ľudských zdrojov (najmä ďalšieho vzdelávania zamestnancov) a na záujmové vzdelávania a voľnočasové aktivity. Katedra sa zamerala tiež na tvorbu učebných textov, učebníc a monografií, aby sa tak postupne riešil problém so zastaranosťou a nedostatkom základnej študijnej literatúry (najmä v špecializácii a neskôr v odbore sociálna práca).

Katedra sa zaslúžila o rozvoj diskusie o podstate a poslaní vedného a študijného odboru sociálna práca i vzdelávanie dospelých v špecifických podmienkach postsocialistických krajín (SR, ČR, PR) aj tým, že od roku 1996 organizovala viaceré medzinárodné vedecké konferencie s tematikou sociálnej práce a vzdelávania dospelých – vo vzťahu ku kvalite života a ľudským právam. Výstupom z týchto konferencií sú zborníky príspevkov (viď Výberová bibliografia). Konferencie boli organizované v rámci riešenia grantových úloh VEGA.

- VEGA *Aktivizácia ľudského potenciálu prostredníctvom vzdelávania dospelých a sociálnej práce* (1997 – 1999),

- VEGA *Kvalita života v sociálnych kontextoch globalizácie a výkonnej spoločnosti* (2000 – 2002),

- VEGA *Kvalita života – kvalitou sociálnej práce a vzdelávania dospelých* (2003 – 2005).

Katedra sa podieľala na realizácii projektu PHARE *Zlepšenie podmienok pre vstup mladých Rómov na trh práce* ako súčasťou projektu *Zlepšenie situácie Rómov v Slovenskej republike v roku 2003*. V rokoch 2003 - 2004 katedra realizovala spoločnú GÚ Národného úradu práce a VÚC v Prešove *Integrácia zdravotne postihnutých podporovaným zamestnávaním*. Okrem toho jednotliví členovia katedry riešili čiastkové grantové úlohy aj na iných pracoviskách.

Katedra sa podieľala na vzniku a rozvoji sociálnej práce ako vedného a študijného odboru v celoslovenských rozmeroch. Jej členky doc. A. Tokárová, CSc., a PhDr. Júlia Čechová v roku 1992 iniciovali vznik a zaslúžili sa o založenie profesijného združenia *Asociácie vzdelávateľov v sociálnej práci* v SR (AVVSP v SR). V spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, MPaSV ČR a Asociáciou vzdelávateľov v sociálnej práci v ČR boli uskutočnené viaceré odborné semináre a konferencie zástupcov katedier sociálnej práce ČR a SR. Výsledkom sú viaceré materiály a publikácie o vzdelávacích štandardoch, učebné osnovy vyučovacích predmetov, prvé skriptá zo sociálnej práce a projekt vytvorenia vysokoškolskej učebnice pre štúdium sociálnej práce. Z iniciatívy a poverenia AVVSP v SR sa prof. Tokárová stala editorkou prvej a doteraz jedinej celoštátnej učebnice *Sociálna práca*, ktorej príprava trvala 4 roky. Vyšla v roku 2002 a následne v dvoch ďalších vydaniach a dotlači v celkovom náklade vyše 10 000 výtlačkov. Z hľadiska rozvoja sociálnej práce ako študijného a vedného odboru v SR je významný fakt, že v roku 2002 sa doc. PhDr. A. Tokárová, CSc., stala expertkou Ministerstva školstva SR - členkou pracovnej skupiny Rektorskej konferencie pre prestavbu študijných odborov a vypracovanie *Vyhlášky o študijných odboroch* do podoby obsahov jednotlivých skupín študijných odborov. Doc. Tokárová sa podieľala (spolu s prof. PhDr. P. Ondrejkovičom, PhD., prof. PhDr. I. Radičovou, CSc., a doc. PhDr. J. Levickou, PhD.) na tvorbe obsahu (korpusu) študijného odboru sociálna práca, podľa ktorého sa doteraz v SR akredituje a realizuje výučba na všetkých troch stupňoch odboru sociálna práca.

V oblasti zahraničnej vedeckovýskumnej spolupráce mala katedra najintenzívnejšie a od roku 1984 systematické (zmluvné) kontakty s Katedrou sociálnej pedagogiky Fakulty vied o výchove Lodžskej univerzity v Poľsku (spoločné vedecké zborníky, publi-

kácie, spoločné vedecké konferencie, stáže učiteľov a odborná prax študentov). V spolupráci s uvedenou katedrou bol v roku 2006 vydaný *Slovensko-poľský a poľsko-slovenský slovník sociálnej práce*. Okrem toho katedra systematicky spolupracovala s ďalšími katedrami, zameranými na problematiku vzdelávania dospelých a sociálnej práce na Inštitúte pedagogiky Jagiellonskej univerzite v Krakove, na Inštitúte pedagogiky Rzeszowskej Univerzity v Rzeszove, na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce v OU v Ostrave, na FF UP v Olomouci, na Fakulte sociálnych štúdií MU v Brne, na Filozofickej fakulte MU v Brne, na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Univerzity v Českých Budějoviciach, na Ústave sociálnych štúdií Pedagogickej fakulty Univerzity Hradec Králové, na Ústave spoločenských vied SU v Opave, na Vyššej odbornej škole sociálnej Caritas v Olomouci, Katedry sociálnej pedagogiky Štetínskej univerzity v Štetíne, Univerzity v Ústí na Labem a i. V posledných rokoch je osobitne intenzívna spolupráca s Inštitútom vzdelávania, výskumu, animácie, zdravotnej a sociálnej práce v Toulouse (Institut de Formation, Reserche, Animation, Sanitare et Social (IFRASS) vo Francúzsku.

Katedra spolupracovala s výskumnými a odbornými ústavmi: Výskumným ústavom práce, sociálnych vecí a rodiny (dnes Centrum pre výskum rodiny a práce) v Bratislave, Sociologickým ústavom SAV v Bratislave, Inštitútom pre verejné otázky Bratislava, Generálnym riaditeľstvom Národného úradu práce v Bratislave.

Členovia katedry sa aktívne podieľali na činnosti orgánov štátnej správy a samosprávy: ako členovia Kolégia ministra práce, sociálnych vecí a rodiny SR Petra Magvašiho, Terminologickej komisie MŠ SR, KEGA pre celoživotné vzdelávanie pri MŠ SR, Rady pre školský systém, celoživotné vzdelávanie a vedu, komisie pre prevenciu drogových závislostí na vysokých školách pri MŠ SR, komisie expertov Slovenskej asociácie liniek dôvery, Medzirezortnej komisie Ministerstva vnútra SR pre koordináciu vzdelávania vo verejnej správe, Rady vlády pre prevenciu kriminality Úradu Vlády SR, Národného fóra celoživotného poradenstva, poradného orgánu MŠ SR.

Členovia katedry boli a sú členmi redakčných rád odborných časopisov doma (*Pedagogická revue*, *Vzdelávanie dospelých*, *Čistý deň*, *Cesta*, *Sociológia*, *Sociálne a politické analýzy*) i v zahraničí (*Sociální*

práce/Sociálna práca, Auxilium Sociale Novum. Kwartalnik, Parega. Międzynarodowe studia filozoficzne, Ethne - Międzynarodowe Studia Społeczno-Humanistyczne), vo vedeckých radách univerzít (Vedecká rada Univerzity Hradec Králové) a v spoločných odborových komisiách pre doktorandské štúdium (v odbore andragogika na FF UK v Prahe, v odbore andragogika na FF UK v Bratislave, v odbore pedagogika na FHaPV PU v Prešove).

3. Katedra andragogiky a Katedra sociálnej práce (od roku 2006)

3.1 Katedra andragogiky

Personálne obsadenie katedry:

Vedúci katedry: doc. PhDr. V. Frk, CSc.

Členovia/ky: doc. PhDr. M. Bačová, CSc., doc. PhDr. E. Lukáč, PhD., PhDr. I. Pirohová, PhD., PhDr. M. Goga, CSc., PhDr. B. Frk, PhDr. M. Lukáč, Mgr. P. Roháč, PhDr. M. Semešiová-Lenhardtová, Mgr. G. Brutovská.

3.1.1 Pedagogická činnosť

Katedra pokračuje v garancii a organizovaní vyučovacieho procesu v dennom i externom štúdiu v dvoch študijných odboroch andragogika a pedagogika. V priebehu školského roka 2007/2008 katedra pripravovala materiály na akreditáciu študijných programov andragogika v bakalárskom a magisterskom stupni. Niektorí študenti odchádzali na jednosemestrové štúdium andragogiky na FF UK v Prahe.

3.1.2 Vedeckovýskumná činnosť

Od osamostatnenia sa Katedra andragogiky vedeckovýskumne a publikačne orientuje najmä na tieto otázky: andragogická teória, teória a prax kvality pracovného života zamestnancov, rozvoj ľudských zdrojov, andragogická diagnostika, poradenstvo v ďalšom vzdelávaní, informačné technológie vo vzdelávaní, dištančné vzdelávanie, formy a metódy neformálneho vzdelávania, proble-

matika vzdelávania a integrácie Rómov, osobnosti prešovského školstva v historickom kontexte.

Katedra pokračuje v riešení vedeckovýskumných úloh projektov GÚ VEGA:

- *Dejiny najstarších učiteľských ústavov na Slovensku v rokoch 1819 - 1945* (2005 - 2007),
- *Úloha vzdelávania dospelých a sociálnej práce v spoločnosti založenej na vedomostiach a v štáte verejného blaha* (2006 - 2008),
- *Celoživotné vzdelávanie a učenie sa na Prešovskej univerzite v kontexte kreovania spoločnosti založenej na vedomostiach* (2009 - 2011).

V rámci projektov aplikovaného výskumu financovaných z prostriedkov EÚ sa zapojila do riešiteľského kolektívu projektu Inštitútu pre verejné otázky v Bratislave *Evaluation of the Social Inclusion Policy Aimed at Reducing Long-term Unemployment* (2006 - 2008).

Katedra uskutočnila štyri vedecké konferencie: *Úloha andragogiky v spoločnosti založenej na vedomostiach* (2006), *Dejiny najstarších učiteľských ústavov na Slovensku* (2007), *Učiaci sa región Prešovského samosprávneho kraja* (2008), *Vzdelávanie dospelých v poznatkovo orientovanej spoločnosti* (2009).

Mimoriadne významnou udalosťou v živote Katedry andragogiky a IEaSP bolo udelenie titulu Doctor honoris causa Prešovskej univerzity Rektorem PU (19. 4. 2009) absolventovi odboru pedagogika dospelých (1972) PhDr. Jánovi Valkovi, ktorý je v súčasnosti veľvyslancom SR v Španielskom kráľovstve, Marockom kráľovstve a Andorrskom kniežatstve. V minulosti bol veľvyslancom v Indii, Grécku, Bulharsku a zaslúžil sa o vynikajúcu reprezentáciu Slovenskej republiky a o rozvoj Prešovskej univerzity (predtým UPJŠ) v Prešove.

3.2. Katedra sociálnej práce

Personálne obsadenie katedry:

Vedúca katedry: doc. PaedDr. T. Matulayová, PhD.

Členovia/ky: prof. PhDr. A. Tokárová, CSc., doc. PhDr. B. Balogová, PhD., JUDr., Mgr. D. Šlosár, PhD. (v septembri 2008 z katedry odišiel), PhDr. Ing. S. Konečný, PhD., PhDr. M. Bayerová, PhD. D.

Šoltésová, Mgr. M. Béreš, Mgr. M. Murár, Mgr. M. Bosá, PhD.,
PhDr. K. Mayerová.

Interný/é doktorand/ky: Mgr. D. Bosý, Mgr. L. Kvašňáková, Mgr.
K. Kuril'áková, Mgr. A. Moravčíková.

3.2.1. Pedagogická činnosť

Katedra pokračuje v garantovaní a organizovaní vyučovacieho procesu v dennom i externom štúdiu odboru sociálna práca (v bakalárskom, magisterskom a doktorandskom stupni). V priebehu školského roka 2007/2008 katedra pripravovala materiály na akreditáciu študijných programov sociálna práca v bakalárskom, magisterskom a doktorandskom stupni a na habilitačné konanie a konanie na vymenúvanie za profesorov. Usiluje sa o skvalitňovanie štúdia odboru sociálna práca, najmä o skvalitňovanie odbornej praxe, rozvoj dobrovoľníctva a o optimalizáciu podmienok na štúdium našich a zahraničných študentov.

Katedra usporiadala viaceré odborné podujatia, zamerané na skvalitnenie odbornej prípravy študentov na prax: 1. *Projektovanie v sociálnej práci* (2007), 2. *Praktická príprava študentov odboru Sociálna práca – spolupráca FF PU s pracoviskami v sociálnej sfére* (2007), 3. *Európska dimenzia dobrovoľníctva* (2007), 4. *Prečo ísť na stáž?* (2007). Katedra každoročne v spolupráci s ďalšími organizáciami pripravuje *Trh dobrovoľníckych príležitostí* – akciu určenú najmä pre vysokoškolských študentov s cieľom motivovať ich k dobrovoľníckej aktivite. V roku 2009 katedra organizovala celoštátne kolo ŠVOČ v odbore sociálna práca.

3.2.2 Vedeckovýskumná činnosť

Vedecký výskum katedry je dlhodobý i perspektívne zameraný najmä na rozvíjanie teoretických základov sociálnej práce a na uplatňovanie jeho výsledkov vo vyučovacom procese a spoločenskej praxi. Sústreďuje sa najmä na tieto otázky: teória sociálneho rozvoja a sociálnej práce, vzdelávanie v sociálnej práci, sociálne kontexty výchovy a vzdelávania dospelých, sociálna patológia a metodika sociálnej terapie, politika zamestnanosti, teória a metodika ovplyvňovania aktivity a života nezamestnaných, rómskeho

etnika, zdravotne postihnutých a závislých jedincov a skupín, sociálnu gerontológiu, sociálne služby, dobrovoľníctvo v sociálnych službách a i. V posledných rokoch sa výskum sústreďuje najmä na problematiku rozvoja ľudského potenciálu, profesionalizácie v oblasti sociálnej práce, na kvalitu života, analýzu sociálnych problémov súčasnej doby a na problematiku rovnosti rodových príležitostí.

V roku 2008 katedra ukončila riešenie grantovej úlohy VEGA č. 1/364906 *Úloha vzdelávania dospelých a sociálnej práce v spoločnosti založenej na vedomostiach a v štáte verejného blaha*.

V súčasnosti je katedra zapojená do týchto grantových úloh:

- VEGA *Súčasnú sociálne problémy a modernú sociálnu prácu* (2009 – 2011),
- VEGA *Medzigeneračné vzťahy – starý rodič ako zdroj emocionálnej a sociálnej opory mladých ľudí pri hľadaní zmyslu života* (2008 – 2010),
- VEGA *Inovácia profesijných kompetencií učiteľov a sociálnych andragógov* (2008 – 2010), riešiteľské pracovisko: PF UKF,
- projekt APVV-0726-07 CREdu *Rodová rovnosť v prostredí stredných odborných škôl*, hlavné riešiteľské pracovisko: Občianske združenie EsFem.

V roku 2008 katedra realizovala a ukončila viaceré projekty aplikovaného výskumu v rámci Európskeho sociálneho fondu:

- *Rozvoj komunitného plánovania sociálnych služieb v meste Prešov* (2008), katedra realizovala výskum stavu sociálnych služieb,
- *Maxim – Marginalizácia a Xenofóbia – Identifikácia mechanizmov predchádzania vylúčeniu prostredníctvom zvyšovania zamestnanosti a zamestnateľnosti Rómov formou partnerskej spolupráce súkromného a verejného sektora*,
- projekt *Šanca na nový začiatok (EQUAL)* v spolupráci s domácimi a zahraničnými inštitúciami: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Starej Ľubovni, Gréckokatolícka diecézna charita, Towarzystwo Pomocy im. Sw. Brata Alberta Zarzad Glówny (Wroclav, Poľská republika), Der Stijel (Holandsko).

Katedra zorganizovala štyri vedecké konferencie s medzinárodnou účasťou, z ktorých boli vydané zborníky: *Sociálna pedagogika, sociálna práca a sociálna andragogika – aktuálne otázky teórie a praxe* (2007), *Kvalita života v stratégiách sociálnej práce vo vzťahu k margina-*

lizovaným skupinám (2008), Seniori v spektre súčasného sveta (2008), Dobrovoľníctvo študentov v sociálnych službách (2008) – zborník tlači.

Viacerí členovia a členky katedry stali členmi/kami domácich a zahraničných odborných grémií a spoločností: *Exekutívneho výboru a Konzultačného výboru Rady vlády pre rodovú rovnosť, Rady pre školský systém, celoživotné vzdelávanie a vedu pri Ministerstve školstva SR.* Významným je fakt, že T. Matulayová sa v roku 2008 stala členkou Výkonného výboru európskej organizácie *European Centre for Community Education* (existuje od roku 2005). Uvedená organizácia má charakter siete odborníkov a pracovníkov, ktoré sa venujú aj rozvoju sociálnej práce.

Katedra sociálnej práce sa od svojho vzniku usiluje o akceptáciu a rozvoj vedeckej spolupráce nielen v krajinách V4 (najmä Česko a Poľsko), ale aj v ďalších krajinách EÚ. Uvedený zámer napĺňa uplatnením viacerých stratégií: intenzívnym úsilím o prehĺbenie spolupráce a získanie nových kontaktov, prípravou nových projektov v rámci európskych programov celoživotného vzdelávania (LLP) – okrem programu Erasmus a Leonardo najmä Gruntvig II., aktívnou účasťou na medzinárodných vedeckých a odborných podujatiach v zahraničí, členstvom v profesijných a odborných organizáciách.

V oblasti podpory študentských mobilit sa významným sa stal európsky projekt Leonardo da Vinci *Sociálna práca vo vybraných krajinách Európskej únie*, v rámci ktorého absolvovalo 20 študentiek a študentov odbornú stáž v rôznych inštitúciách sociálnej práce v Česku a Poľsku.

V súčasnosti sú niekoľkí členovia katedry aktívne zapojení do dvoch významných projektov: do celosvetového multilaterálneho projektu zameraného na rovnosť príležitostí mužov a žien (príjmom grantu je Cyperská univerzita na Cypre, projekt je finančne podporený z prostriedkov UNESCO). Od januára 2009 je katedra zapojená do medzinárodného projektu zameraného na profesijnú etiku pomáhajúcich profesií, finančne podporeného z nórskeho finančného fondu.

Katedra sociálnej práce sa zapojila v roku 2008 v spolupráci s partnermi zo zahraničia do prípravy ďalších 6 žiadostí o finančnú podporu projektov v rámci programu celoživotného vzdelávania

(LLP), a to najmä Intenzívnych programov Erasmus, Gruntig II. a multilaterálneho projektu Erasmus.

Výber z publikačnej činnosti

Monografie:

1. *Kvalita života a ľudské práva v kontextoch globalizácie a výkonnej spoločnosti*. Slovensko-poľský vedecký zborník štúdií a článkov. 2002. Ed. A. Tokárová. Prešov, 2002. 187 s.
2. FRK, V. – PIROHOVÁ, I. 2003. *Vzdelávateľ dospelých v profesijnom vzdelávaní zamestnancov*. Prešov, 2003. 137 s.
3. FRK, V. 2003. *Systém a organizácia profesijného vzdelávania zamestnancov*. Prešov, 2003. 179 s.
4. FRK, V. – LUKÁČ, M. – FRK, B. 2004. *Základy personálneho a sociálneho riadenia*. Prešov, 2004. 187 s.
5. FRK, V. – KREDÁTUS, J. 2005. *Komunikácia v personálnej a sociálnej praxi: kapitoly o sociálnej komunikácii a vedení tímov*. 2. rozš. vyd. Prešov, 2005. 208 s.
6. BALOGOVÁ, B. 2005. *Seniori*. 2. rozš. vyd. Prešov, 2005. 158 s.
7. *Kvalita života v spektre andragogických a sociálno-psychologických disciplín*. 2003. Ed. V. Frk. Prešov, 2003. 155 s.
8. ŽIAKOVÁ, E. – BALOGOVÁ, B. – ČECHOVÁ, J. – KREDÁTUS, J. – REPKOVÁ, K. 2005. *Psychosociálne aspekty sociálnej práce*. 2. rozš. vyd. Prešov, 2005. 231 s.
9. PIROHOVÁ, I. 2006. *Diagnostika v teórii a praxi edukácie dospelých*. Prešov, 2006. 120 s.
10. BALOGOVÁ, B. 2007. *Seniori v spektre súčasného sveta*. Prešov, 2007. 103 s.
11. BALOGOVÁ, B. – CENTKOVÁ, M. 2007. *Filozofia sociálnej starostlivosti o terminálne chorých*. Prešov, 2007. 167 s.
12. MATULAYOVÁ, T. 2007. *Dobrovoľníctvo v sociálnych službách v kontexte andragogiky a sociálnej práce*. Prešov, 2007. 110 s.
13. TOKÁROVÁ, A. 2007. *Vzdelanie žien na Slovensku. Spoločenské bariéry a stimuly v historickom priereze*. 2. vyd. Prešov, 2007. 165 s.

4. Rozvojové zámery inštitútu

Po troch rokoch samostatnosti katedier sa potvrdzuje nielen opodstatnenosť vzájomnej historickej previazanosti a uvedených trendov, ale aj potreba ďalšej úzkej spolupráce (v rámci spoločného Inštitútu edukológie a sociálnej práce). Učitelia obidvoch katedier naďalej vyučujú na obidvoch odboroch a predmetom ich vedeckého výskumu sú aj prienikové problémy obidvoch študijných vedných odborov a oblastí spoločenskej praxe.

Nepopierateľným faktom objektívnosti tohto vývoja je aj skutočnosť, že vzdelávanie dospelých a sociálna práca ako vysokokvalifikované odborné činnosti sú v praxi vzájomne prepojené – sú nástrojom pozitívnych sociálnych zmien, riešenia existujúcich problémov a aktivizácie ľudského potenciálu v procese sociálno-ekonomického a kultúrneho rozvoja. Profesionálna príprava odborníkov v oblasti vzdelávania dospelých a sociálnej práce vyžaduje práve takú kombináciu a odbornú koncepciu, aká sa historicky vyprofilovala na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity.

Vývoj ukazuje, že je potrebné rozvíjať špecializačné štúdium (najmä v magisterskom stupni) štúdia obidvoch študijných odborov (andragogika i sociálna práca), ktoré bude zamerané na aktuálne problémy a moderné trendy v teórii a praxi. Mimoriadnou výzvou súčasnej doby je návrat k vysokoškolskej pedagogike (vysokoškolskej andragogike), pretože začínajúcim (ale nielen začínajúcim) učiteľom (asistentom a odborných asistentom) na vysokých školách je potrebné vytvárať podmienky na rozvoj ich pedagogických zručností a poznatkov o trendoch v didaktike a metodike vysokoškolskej výučby. Je to nielen v záujme zvyšovania efektívnosti a kvality vyučovania na vysokých školách, ale aj v súlade s vývojovým trendom „učiacej sa organizácie“ smerujúcim k spoločnosti založenej na poznatkoch.

Autori:

doc. PhDr. Eduard Lukáč, PhD.

prof. PhDr. Anna Tokárová, CSc.